

Szobortörődékek az emberi lélekről

Kiállítások Auguste Rodin halálának 100. évfordulója alkalmából

KOVÁCS ÁGNES

Art Institute of Chicago, 2018. III. 4-ig
Cleveland Museum of Art, 2018. V. 13-ig
Alte Nationalgalerie, Berlin, 2018. III. 18-ig

1917. november 17-én halt meg Párizs melletti „rezidenciáján”; Meudonban Auguste Rodin (1840–1917), az a művész, aki a szobrászatról alkotott kánont modernizálta, miközben állandó szükségét érezte annak, hogy gyakran tanulmányozza a Louvre klasszikus szobrászati gyűjteményét, és még egy könyvet is írjon – párbeszédese formában –, a görög-római szobrászat nagyszerűségéről. Nemcsak az ókor, hanem a gótikus katedrálisok plasztikai díszítményei is hatottak rá, de leginkább és nem véletlenül Michelangelo művészete, amelyet 1876-os itáliai útján ismert meg.

Rainer Maria Rilke a dolgozószobájában

Rodin modernségét korábban az impresszionizmussal hozták kapcsolatba. A Nyugat egykori kritikusja rossz néven is vette, hogy Rodin nem tudott annak ellenállni. „Karaktere nem volt olyan erős, mint tehetsége, s nem tudott lemondani arról az előnyről, melyet a divatos és hatásos tendenciáknak a szobrászatba való átvitele jelentett. Megcsinálta az impresszionista szobrokat, és elárulta velük a plasztikát” – írta 1912-ben Sztrakoniczky Károly, aki a művész rajzait viszont nagyra értékelte.

Kiállítási enteriőr, Alte Nationalgalerie, Berlin

Ma már úgy tekintünk Rodin alkotásaira, hogy az impresszionizmus hatása csak a formai külsőségekben nyilvánult meg, mint a mozgás, a vázlatosság vagy a fény és árnyék vibrációja, amelyet a felhasznált anyag felületének különleges kezelésével ért el. Tartalmilag azonban, ahogy Werner Hofmann megfogalmazta, inkább a „lét iránt érzett elragadtatottság és kétségbeesés” jelenik

meg alkotásain. Sokkal inkább érdekelte a mitológia, a hősiesség és a szenvedély, mint az akkori modern világ, amely körülvette.

A meudoni mesternek volt ugyan számos tanítványa, de Rodin-iskoláról nem beszélhetünk, inkább személyisége és a modern szobrászatra való máig ható hatása az,

amely ezekben a hónapokban előtérbe került. Számos „homage” (kortárs művészek, például Anselm Kiefer alkotásai a Musée Rodinben), kiállítások sora és még egy játékfilm, Jacques Doillon alkotása is megemlékezik a mesterről, amely az érett szobrász és fiatal tanítványa, a 24 éves tehetséges tanítvány, Camille Claudel szerelmi kapcsolatát dolgozta fel.

A berlini Alte Nationalgalerie, amely már a századfordulón megszerezte a művész legfontosabb munkáit (*A gondolkodó*, *Az ember és gondolata*) most egy igazán különleges kiállítással emlékezik meg Rodinról. *Az ember és az ő gényusza* című bronzszobra (1896) köré csoportosította azoknak a kortárs íróknak a műveit, akik írásaikkal elősegítették a francia szobrász népszerűségét Németországban.

Rainer Maria Rilke (aki a titkára is volt a művésznek) *Niké* című versét, valamint Rodin írott esszéjét is bemutatja. „A természetben nincs egyéb, csak mozgás... gondoljunk csak a *Nikére*. Ez a szobor nemcsak egy szép leány mozgását örökítette meg nekünk, egy fiatal lányét, aki kedvese elé siet, de a messze járó, nagyszerű görög szélnek is örökkévaló képe.”

De láthatjuk azt a szobrot is Berlinben, amely a bécsi író, Hugo von Hoffmannstahl ihlette meg, aki 1900-ban Rodin műtermében járva felfedezte ezt a bronzból készült csoportot, amely egy férfit és a neki megjelenő, őt inspiráló női gényuszt ábrázolja. Az írók mellett, akiket Rodin itt kiállított művei meghihettek, láthatóak még azoknak a művészeknek a munkái is, akik az 1900-as évek Berlinének fontos szereplői voltak, például Eugène Carrière és Max Klinger grafikái, és számos plakát és fotográfia, amely a szobrász tevékenységét és jelentőségét a korabeli irodalom alapján tárja eléink. Ez azért is nagyon fontos, mert Rodin éppen ebben az időben, a Párizsi Világkiállításon „futott be” igazán. Hogy milyen hihetetlenül produktív volt, bizonyítja az, hogy saját pavilonjában 170 művet mutatott be.

AUGUSTE RODIN:

Az ember és gényusza, 1896–1900, bronz, 39,5×16,5×17,5 cm
Alte Nationalgalerie, Berlin

Ha feltesszük a kérdést, hogy mik azok a stílári jellemzők, amelyek Rodin művészetét a 19. század végén olyan modernné tették, akkor három újdonság tűnik fel. Az egyik a már említett, szokatlan felületalakítás, amely figyelembe veszi a fény és árnyék játéklehetőségeit. A második a torzó vagy torzószerűség. Bár más művészek – így Michelangelo is – befejezetlenül hagyták szobraik egy részét, de ez általában külső körülmények hatására történt. Rodin ezzel szemben tudatosan fragmentálta az emberi test egyes részeit (fej nélküli test, test nélküli kéz). Talán azért tette, hogy ezzel is elkülönüljön a korabeli szobrászatban divatosá vált naturalizmustól? Inkább arról lehetett szó, hogy törekedett a torzó önálló műfajjá emelésére. Hiszen, ahogy Ady is írta, akkor már „minden Egész eltörött”, egy-egy tragikus gondolat, amely éppen foglalkoztatta, megfelelőbb fogalmazást nyert a töredékességben. Ilyen az „önállósult” kezek különböző érzelmekeket kifejező, vissza-visszatérő motívuma.

A harmadik szempont, és talán ez az, ami modernné tette Rodin alkotásait, az a konceptuális gondolkodás volt, amellyel a saját műveihez viszonyult. Jó példa erre a *Pokol kapuja*, amelyet 1880-ban kezdett el a párizsi Musée des Arts Décoratifs számára. Rodin ezen a bronzkapun kilenc évig dolgozott, és több mint háromszáz figurát dolgozott bele, de soha nem fejezte be. Nem tehetette, mert minden elemet új összefüggésbe akart helyezni, és az egyes figurákat el akarta különíteni. Ez azonban képtelenségnek tűnt, így a *Pokol kapujának* különálló jelenetei, valamint a *Gondolkodó* az emberi fantázia kimeríthetlenségének szimbólumaivá váltak. Ugyanilyen formai újítás volt a híres *Calais-i polgárok* című műve, amely alapjaiban kérdőjelezte meg a klasszikus emlékmű fogalmát azzal, hogy elhagyta a talapzatot, és a bronzcsoportot kiléptette a „valóságos” térbe, amely majd a 20. század második felében válik igazán fontossá a szobrászatban. Ugyanakkor annak ellenére, hogy a legtöbb szemlélőt elsősorban Rodin szobrainak a „szépsége” ragadja meg, ő sohasem tekintette céljának a szépség ábrázolását. Úgy gondolta, hogy ő mint szobrász realista maradt, és ha a szobrai mellelre szép is, az csak azért van, mert az igazságot keresi.

AUGUSTE RODIN:

A katedrális, 1908, kő, 64×29,5×31,8 cm,
Rodin Museum, Párizs

A Szépművészeti Múzeum is őriz Rodin-szobrokat (*Érckorszak*, *Őrök tavasz*), és rajzokat is, ezért meglepő, hogy nem láthattuk ezeket a mostani kiállításokon. Rodin műveiből természetesen Franciaországban és Amerikában, sőt Dél-Amerikában és Ausztráliában is számos kiállítást rendeztek.